

ВСТУП

Актуальним питанням сучасної лінгвістики є бінарність мовної картини світу. Однією з категорій, для якої властива бінарна опозиція, є інтенсивність. Лінгвістична категорія «інтенсивність» є сукупністю мовних прийомів, спрямованих на підвищення ефективності, дієвості мовного вираження, що передається шляхом посилення виразності та образності не тільки при вираженні руху, станів, дій, емоцій, волі, а й думки. Посилення дієвості висловлювань може бути досягнуто різними фонетичними, граматичними та лексико-фразеологічними засобами. Інтенсивність особливо часто реалізується вказівкою на наявність будь-якого поняття великою мірою. Структура цієї категорії безпосередньо детермінується такими основними філософськими категоріями як якість, кількість, міра. Звертає на себе увагу той факт, що серед мовних засобів, наділених здатністю виражати значення високого ступеня ознаки чи дії, важливе місце займають фразеологічні одиниці (далі – ФО).

Комплексний зіставний аналіз ФО на позначення інтенсивності руху, дії та стану в різноструктурних мовах із залученням широкого емпіричного матеріалу (лексикографічного і текстового) до сьогодні не був об'єктом спеціального лінгвістичного вивчення, що зумовлює актуальність пропонованого дослідження. Залишаються недостатньо вивченими і механізми системної взаємодії засобів різних мовних рівнів, що беруть участь у створенні фразеологічної інтенсивності. До того ж лінгвальна природа фразеологізмів на позначення інтенсивності руху, дії та стану на тлі їхнього органічного взаємозв'язку з онтологічним аспектом, глибинний зв'язок їх із культурою носіїв німецької мови ще не отримали належного формального й семантичного опису.

Мета роботи – вивчення бінарності як універсальної властивості навколишньої дійсності; дослідження категорії мовного посилення

(інтенсивності), її особливостей та засобів вербалізації у фразеологізмах німецької мови.

Реалізація цієї мети передбачає вирішення низки конкретних **завдань**:

- розглянути поняття «бінарність» як універсальну властивість навколишньої дійсності та її відображення у свідомості людини;
- вивчити особливості репрезентації бінарності у мовній картині світу загалом та фразеологічній картині світу зокрема;
- дослідити бінарність категорії інтенсивності;
- охарактеризувати фразеологізм як ефективний мовний засіб вербалізації бінарної організації та бінарного бачення світу
- вивчити інтенсивність як категорію, властиву руху, діям та станам людини крізь призму бінарності;
- дослідити фразеологізми як мовні засоби вербалізації бінарної вербалізації інтенсивності руху, дій та станів людини;

Джерельною базою дослідження слугували лексикографічні джерела фразеологізмів німецької мови.

Мета й конкретні завдання роботи зумовили вибір таких **методів і прийомів дослідження**. У роботі застосовувалися загальнонаукові методи спостереження, опису, узагальнення з елементами контекстуального і контент-аналізу фразеологічного фонду німецької мови. Збір матеріалу здійснювався методом суцільної вибірки в словниках фразеологізмів німецької мови. При систематизації, узагальненні результатів спостережень використовувався описовий метод.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше зроблено спробу комплексного дослідження інтенсивності як лінгвістичної категорії, що має свій специфічний зміст, типологічні ознаки та мовні засоби вираження у фразеологізмах.

Аналіз різних засобів вираження посилення значення високого ступеня фразеологізмів винятково важливий у теоретичному плані, а й у практичному процесі викладання іноземної мови, для перекладацької діяльності, для

вдосконалення лексикографічної практики. Основна увага цього дослідження спрямована на вивчення проблем репрезентації інтенсивності руху, дій та станів німецької мови крізь призму бінарної опозиції.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження та висновки є певним внеском у подальший розвиток лінгвістики, вони сприяють поглибленню знань про фразеологічний фонд німецької мови та вивченню особливостей функціонування категорії інтенсивності руху, дій та станів у фразеологізмах німецької мови.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання основних положень роботи та зібраного мовного матеріалу у викладанні основ лінгвістики та різнобічних інтерпретацій фразеологічного фонду, на практичних заняттях, при написанні наукових робіт. Практичне значення дослідження полягає також у тому, що аналіз особливостей репрезентації інтенсивності руху, дій та станів у фразеологізмах німецької мови з є внеском у вивчення бінарної опозиції в мові.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів з вісьмома підрозділами, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури. Обсяг роботи складає 79 сторінки. Список використаної літератури налічує 70 найменувань.

ВИСНОВКИ

1. Проведене нами дослідження дозволяє констатувати, що бінарний архетип мислення є ключовим семіотичним кодом класичної європейської культури, основою проблемного європейського мислення і, отже, ядром усіх його дискурсивних практик. Бінарні опозиції є основою раціональної моделі світу у розумінні сучасної людини. Бінарна опозиція –універсальний засіб раціонального опису світу, де одночасно розглядаються два протилежні поняття, одне з яких стверджує будь-яку якість, а інше – заперечує. Бінарність людського мислення, з позицій філософії та логіки, зумовлена необхідністю порівняння, протиставлення об'єктів, предметів, явищ, дій що досліджуються індивідом, з метою їх глибшого пізнання та усвідомлення їх природи.

2. Бінарність властива для фразеологізмів у різних національних мовах. Фразеологізми як стійкі словесні комплекси є особливою одиницею мови, що складається з двох або більше роздільно оформлених компонентів і характеризується цілісністю значення, відтворюваністю в мові і стійкістю лексичного складу і синтаксичної структури. Опозиційність фразеологічних одиниць виявляється на концептуальному та вербальному рівнях. Вияви концептуальної опозиційності полягають у тому, що для компонентів опозиційних пар властива протилежна оцінність, що зумовлено тим, що вони позначають протилежні за змістом сутності. На вербальному рівні компонентами фразеологізмів можуть виступати власне імена членів опозиційної пари або терміни, що відносяться до їхнього концепту

3. Ознаки швидкий та його бінарна (опозитивна) пара повільний, володіючи високим семіотичним статусом, займають високі позиції в традиційній картині світу.

4. Категорія інтенсивності має виразний антропоцентричний характер, тому вона займає важливе місце у фразеологічному фонді німецької мови. Семантика фразеологічної інтенсивності характеризується наявністю двох

полярних значень (бінарна опозиція) на шкалі інтенсивності – власне інтенсивності (або посиленої / збільшеної інтенсивності) та деінтенсифікованої (послабленої) інтенсивності. Ці бінарно протилежні полюси з'являються на основі їх співвідношення з точкою відліку (нормою). Найбільша частка загального фразеологічного корпусу – це фразеологізми, що позначають посилений вияв інтенсивної дії та стану, що пояснюється універсальною особливістю чуттєвого сприйняття людини закріплювати у власній свідомості відхилення того чи іншого явища від усталеної норми, зокрема, в бік його збільшення.

5. У фразеологічних одиницях німецької мови інтенсивність має імпліцитний і експліцитний вияв. Імпліцитна інтенсивність є конститутивною ознакою ФО німецької мови і закодована у семантичній структурі цих одиниць. Експліцитні засоби інтенсивності мають місце у формальній (поверхневій) структурі фразеологізмів німецької мови та виокремлюються у майже половині проаналізованих німецьких фразеологізмів, охоплюючи різні мовні засоби (словотворчі, лексико-граматичні, синтаксичні, стилістичні).

6. На основі виявлених у семантичній структурі фразеологізмів диференційних сем у німецькій мові встановлено 3 фразеосемантичні групи, що позначають інтенсивність дії, і 4 фразеосемантичні групи, що позначають інтенсивність стану з наступним їх розподілом на семантичні підгрупи. Опис фразеосемантичних груп та підгруп аналізованих одиниць в німецькій мові здійснювався за допомогою побудованих формул тлумачень, які вербалізують у загальному вигляді: а) типові фразеологічні ситуації; б) смислові зв'язки між їхніми учасниками та в) охоплюють певну кількість аналізованих одиниць.

7. Усі фразеологічні одиниці з структурним компонентом «інтенсивність руху» поділяють на такі тематичні групи: інтенсивний початок переміщення; швидкість, інтенсивність руху; повільний темп руху.

8. В основу внутрішньої форми більшості ФО німецької мови покладено метафоричні образи і моделі здебільшого універсального характеру, рідше – специфічного, унікального. В аналізованій мові високий ступінь інтенсивного виконання певної дії або перебування людини у надмірно важкому стані осмислюється через її результат для суб'єкта, який завжди є негативним і часто пов'язаний із руйнуванням чогось, порушенням звичного функціонування, навіть у ситуаціях із очікуваним, бажаним для суб'єкта результатом (наприклад, у ситуаціях надмірної / надзвичайної радості, ейфорії тощо).

9. У досліджуваних фразеологізмах німецької мови, які містять категорію «інтенсивність руху» виявляють низьку частотність використання бінарної опозиції «повільно».